

بررسی رابطه‌ی بین کمال‌گرایی و خودپنداره تحصیلی با توجه به نقش واسطه‌ای اهمال‌کاری تحصیلی در دانشجویان

محمد گورویی*^۱، محمد خیر^۲، لادن هاشمی^۳

چکیده

پژوهش حاضر به منظور بررسی رابطه‌ی کمال‌گرایی و خودپنداره‌ی تحصیلی با توجه به نقش واسطه‌ای اهمال‌کاری تحصیلی در دانشجویان انجام شده است. این پژوهش از نوع مطالعات همبستگی است. نمونه پژوهش حاضر شامل ۱۸۷ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول بودند که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. میزان خودپنداره‌ی تحصیلی با مقیاس خودپنداره‌ی تحصیلی لی‌یو و وانگ (۲۰۰۵)، کمال‌گرایی با مقیاس کمال‌گرایی هویت و فلت (۱۹۹۱) و اهمال‌کاری تحصیلی با مقیاس اهمال‌کاری لی (۱۹۸۶) اندازه‌گیری شد. سپس داده‌ها با استفاده از همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره مورد آزمون قرار گرفتند. نتایج پژوهش نشان داد که در بین متغیرهای پژوهش (کمال‌گرایی خودمدار، خودپنداره‌ی تحصیلی و اهمال‌کاری تحصیلی) رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. همچنین کمال‌گرایی خودمدار پیش‌بینی‌کننده بهتری نسبت به اهمال‌کاری تحصیلی، برای خودپنداره‌ی تحصیلی بود و کمال‌گرایی جامعه‌مدار نتوانست اهمال‌کاری تحصیلی و همچنین خودپنداره‌ی تحصیلی را پیش‌بینی کند. بنابراین تخصیص امکانات آموزشی، جهت شناخت تأثیرات متغیرهای مورد پژوهش و مشاوره مناسب با دانشجویان و دانش‌آموزان در این زمینه، در دانشگاه‌ها و مدارس ضروری می‌باشد.

واژه‌های کلیدی:

کمال‌گرایی، اهمال‌کاری تحصیلی، خودپنداره‌ی تحصیلی.

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ارسنجان

۲- دکترای روان‌شناسی تربیتی، استاد بخش روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه شیراز.

۳- دکترای روانشناسی تربیتی، عضو هیئت علمی دانشگاه ارسنجان.

* نویسنده‌ی مسئول مقاله، m_g_63@yahoo.com

مقدمه

تصور مثبت فرد راجع به خود، نه تنها می‌تواند در تحصیل وی تاثیر بگذارد بلکه این تصور عاملی مثبت در جهت رسیدن به کمال مطلوب در امر تحصیل نیز هست و برعکس، دانش‌آموزانی که احساس خوبی درباره‌ی توانایی‌های خود ندارند، حتی بدون توجه به نژاد و رنگ پوست، به ندرت در فعالیت‌های تحصیلی خود موفق هستند. خودپنداره‌ی تحصیلی^۱ یکی از عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی شناخته شده و به عنوان نگرش کلی فرد نسبت به توانایی‌های خویش در رابطه با یادگیری‌های آموزشی تعریف شده است (پرکی^۲، ۲۰۰۱). هنگامی که فرد تصور خوبی درباره‌ی خود دارد و احساس می‌کند که موجودی تواناست، با اطمینان فکر می‌کند و می‌کوشد که رفتارش توأم با موفقیت باشد تا بعد ها موجب افزایش احساس ارزشمندی اش شود؛ اما برعکس دانش‌آموزی که خود را ناموفق می‌داند عملکرد تحصیلی اش پایین تر از سطح استعداد و توانایی‌های ذاتی اش است. فردی با احساس بی‌لیاقتی یا بی‌کفایتی، احساس می‌کند که نمی‌تواند چیزی را یاد بگیرد و در نهایت، در انجام تکالیف جدید احساس در ماندگی و ترس از خود بروز می‌دهد (حسینی دولت‌آبادی، ۱۳۸۶). در دیدگاه مارش، خودپنداره‌ی تحصیلی در دانش‌آموزان با مقایسه‌های درونی (مقایسه‌ی توانمندی‌های خود با هم) و مقایسه‌های بیرونی (مقایسه‌ی توانمندی‌های خود با دیگران) پدید می‌آید (مارش و یونگ^۳، ۱۹۹۷). تحقیقات عوامل بسیاری را به عنوان پیش‌آیند‌های خودپنداره به ویژه خودپنداره‌ی تحصیلی شناسایی کرده‌اند. به عنوان مثال: پیشرفت تحصیلی، احساس ارزشمندی، ویژگی‌های شخصیتی، عزت‌نفس و... (حسینی دولت‌آبادی، ۱۳۸۶؛ سعادت‌مند، ۱۳۸۱). تحقیقات مؤید آنند که یکی از متغیرهای شخصیتی موثر بر خودپنداره کمال‌گرایی^۴ می‌باشد. در راستای این ارتباط اکوردینو و دیکسون پی‌بردند کمال‌گرایی و خودپنداره به طور مثبت با یکدیگر همبستگی دارند (اکوردینو و اسلانی^۵، ۲۰۰۰؛ دیکسون^۶ و همکاران، ۲۰۰۴). کمال‌گرایی عقیده و باوری است که با مجموعه‌ای از معیارهای بسیار بالا برای عملکرد، گرایش به قانون همه یا هیچ و رسیدن به نتایج بی‌نقص و کامل مشخص می‌شود (مهرابی زاده هنرمند، ۱۳۸۴). کمال‌گرایی خود محور با افزایش خود ارزشمندی و خود پنداره

1- Academic Self-Concept

2- perky

3- Marsh & Yeung

4- Perfectionism

5- Accordino & Slaney

6- Dixon

تحصیلی افزایش یافته است و کمال‌گرایی جامعه مدار و حساسیت روی اشتباهات به طور مشخص در ارتباط با خود‌پنداره‌ی تحصیلی بوده و با خود‌پنداره‌ی پایین ارتباط دارد (دیکسون و همکاران، ۲۰۰۴). کمال‌گرایی یک ساختار تشخیصی است که بوسیله‌ی سلسله‌مراتبی به وسیله‌ی تلاش برای رسیدن به روند بدون نقص و ایجاد استانداردهای بالا می‌باشد. به طور تاریخی کمال‌گرایی به عنوان روند یک بعدی بوده که به وسیله‌ی دیدگاه‌های منفی آن مشخص می‌شد اما امروزه کمال‌گرایی در قالب ابعاد مختلف، مورد بررسی قرار گرفته است (هویت و فلت^۱، ۱۹۹۱). سازه‌ی دیگری که در تحقیق حاضر، با خود‌پنداره‌ی تحصیلی و کمال‌گرایی مورد بررسی قرار گرفته است، اهمال‌کاری تحصیلی^۲ می‌باشد. از نظر روان‌شناسی، اهمال‌کاری یعنی به تعویق انداختن کاری که قصد انجام آن را داریم (الیس و جیمزنا^۳، ۲۰۰۴). از پژوهش‌ها چنین استنباط می‌گردد افراد اهمال‌کار و کمال‌گرا ارزش شخصی خود را وابسته به میزان پیشرفتی که به دست می‌آورند می‌دانند. لذا وقتی در انجام یک تکلیف شکست بخورند آن را معادل از دست دادن ارزش شخصی می‌دانند. بنابراین کاملاً حس عزت نفس و خود‌ارزشمندی خود را از دست می‌دهند چون در خانواده‌ی آنها ارزش هر فرد وابسته به میزان موفقیت یا پیشرفت اش تلقی می‌گردد. بنابراین افراد سهل‌انگار و کمال‌گرا انجام امور را به تأخیر می‌اندازند تا حس ارزشمندی و عزت نفس خویش را حفظ کنند (فراری^۴ و همکاران، ۱۹۹۵؛ رایس و آشبی^۵، ۱۹۹۸). تحقیق حاضر با هدف بررسی رابطه بین کمال‌گرایی و خود‌پنداره‌ی تحصیلی با توجه به نقش واسطه‌ای اهمال‌کاری تحصیلی در دانشجویان انجام شد.

پرسش‌های پژوهش:

- ۱- کدامیک از متغیرهای کمال‌گرایی و اهمال‌کاری تحصیلی بهتر می‌تواند خود‌پنداره‌ی تحصیلی دانشجویان را پیش‌بینی کند؟
- ۲- آیا متغیر اهمال‌کاری تحصیلی در دانشجویان متغیر واسطه‌ای بین کمال‌گرایی و خود‌پنداره‌ی تحصیلی می‌باشد؟

1-Hewitt & Flett
 2-Procrastination
 3- Ellis & Jamsnal
 4- Ferrari
 5-Rice & Ashbi

روش

این پژوهش از نوع مطالعات همبستگی است. نمونه پژوهش حاضر شامل ۱۸۷ نفر از دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول بودند که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند.

ابزار اندازه‌گیری

مقیاس کمال‌گرایی هویت و فلت (۱۹۹۱): برای اندازه‌گیری کمال‌گرایی از مقیاس چند بعدی کمال‌گرایی که سه بعد کمال‌گرایی خودمدار، کمال‌گرایی دیگرمدار و کمال‌گرایی جامعه‌مدار را اندازه‌می‌گیرد استفاده شد (هویت و فلت، ۱۹۹۱). آزمودنی‌ها میزان موافقت خود را بر یک مقیاس ۵ درجه‌ای (۱-۵) نشان می‌دادند؛ این مقیاس از سه زیرمقیاس ۱۵ گویه‌ای تشکیل شده است. حداکثر نمره ممکن در این مقیاس ۲۲۵ و حداقل نمره ۴۵ می‌باشد. دامنه ضرایب آلفا برای این مقیاس بین ۰/۷۴ و ۰/۸۹ گزارش شده است. در تحقیقی که بشارت (کازمی و همکاران، ۱۳۸۹) مشخصه‌های روانسنجی این مقیاس را بررسی کرده است ضرایب پایایی باز آزمایی برای کمال‌گرایی خودمدار $r=0/84$ و برای کمال‌گرایی جامعه‌مدار $r=0/80$ گزارش شده است. همچنین هاشمی (۱۳۸۸) در تحقیق خود ضرایب آلفا را برای خرده‌مقیاس‌های کمال‌گرایی خودمدار و جامعه‌مدار به ترتیب ۰/۸۰ و ۰/۷۲ بدست آورد و مقدار ضریب KOM را ۰/۷۵ و مقدار α آزمون بارتلت را ۱۱۶۰ گزارش کرده است. همچنین در تحقیق حاضر نیز پایایی و روایی این مقیاس مورد محاسبه قرار گرفت که مقدار پایایی برای کمال‌گرایی خودمدار و جامعه‌مدار به ترتیب، ۰/۷۰ و ۰/۶۴ بدست آمد. مقدار روایی پرسشنامه با روش تحلیل عاملی ۰/۷۳ محاسبه شد.

مقیاس اهمال‌کاری لی برای دانشجویان ۱ (پی اس پی): مقیاس خودگزارشی ۲۰ گویه‌ای است که برای اندازه‌گیری اهمال‌کاری تحصیلی در سال (۱۹۸۶) طراحی شده است. گویه‌ها بر اساس مقیاس لیکرت ۵ نقطه‌ای از ۱ (کاملاً مخالف) تا ۵ (کاملاً موافق) درجه‌بندی می‌شوند. نیمی از سئوالات (۳، ۶، ۸، ۱۱، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۸، ۲۰) معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. نمرات دامنه‌ای از ۲۰ تا ۱۰۰ دارند، نمرات بالاتر نشان‌دهنده اهمال‌کاری بیشتر هستند. این مقیاس پایایی (۰/۸۲ = آلفای کرونباخ) و روایی مناسبی نشان داده است (صابونچی، ۱۳۷۷). در تحقیق حاضر نیز مقدار پایایی و روایی پرسشنامه‌ی اهمال‌کاری لی مورد محاسبه قرار گرفت. در این تحقیق پایایی پرسشنامه اهمال‌کاری لی از روش آلفای کرونباخ به دست آمد. ضریب آلفا برای این

- 1- Lays Procrastination Scale for student populations
- 2- Academic Self-Concept Questionnaire
- 3- Liu & Wang
- 4- Gafni & Geri

مقیاس برابر با ۰/۶۰ بود. روایی این پرسشنامه در تحقیق حاضر با روش تحلیل عاملی ۰/۷۶ محاسبه شد.

پرسشنامه خودپنداره تحصیلی ۱ (ASCQ) لی‌یو و وانگ (۲۰۰۵): این پرسشنامه توسط "لی‌یو و وانگ" با مراجعه به مقیاس عزت نفس تحصیلی (باتل، ۱۹۸۱)، خودپنداره تحصیلی (مارش، رلیچ، اسمیت، ۱۹۸۳) و مقیاس وضعیت تحصیلی و کلی (پریز و هریس، ۱۹۶۴) طراحی شد. (ASCQ) اصلی شامل دو خرده مقیاس ۱۰ گویه‌ای می‌شود: زیر مقیاس "اعتماد تحصیلی" دانشجویان (۱۰ آیتم) و زیر مقیاس "تلاش تحصیلی" دانشجویان (۱۰ آیتم). خرده مقیاس اعتماد تحصیلی، احساسات و ادراکات دانشجویان را درباره‌ی صلاحیت تحصیلی آنها تشخیص می‌دهد. خرده مقیاس تلاش تحصیلی، تعهد (سرسپردگی) دانشجویان و درگیری و علاقه به کار دانشکده را تشخیص می‌دهد. شیوه‌ی نمره‌گذاری به صورت ۴ درجه‌ای بدین ترتیب که (بلی همیشه، نمره ۱) و (خیر همیشه، نمره ۴) می‌گیرد. در این پرسشنامه نمرات دامنه‌ای از ۲۰ تا ۱۰۰ داشتند (جافنی و گری، ۲۰۱۰). در تحقیق حاضر نیز مقدار پایایی و روایی پرسشنامه‌ی خودپنداره‌ی تحصیلی (ASCQ) مورد محاسبه قرار گرفت. در این تحقیق پایایی پرسشنامه‌ی مذکور از روش آلفای کرنباخ به دست آمد. ضریب آلفا برای کل مقیاس برابر با ۰/۶۷ بود. همچنین ضریب آلفا برای خرده مقیاس‌های اعتماد تحصیلی و تلاش تحصیلی به ترتیب ۰/۶۲ و ۰/۶۶ بود و همچنین میزان روایی این پرسشنامه با روش تحلیل عاملی ۰/۷۰ محاسبه شد.

یافته‌ها

در این مطالعه از مجموع ۱۸۷ نفر دانشجو ۹۱ نفر مرد و ۹۶ نفر زن بودند. میانگین نمره دانشجویان در کمال‌گرایی خودمدار ۵۵ و حداقل نمره ۳۹ و حداکثر نمره ۷۴، در کمال‌گرایی جامعه‌مدار ۴۴/۴۶ و حداقل نمره ۳۳ و حداکثر نمره ۶۱ در مقیاس اهمال‌کاری تحصیلی، ۵۲/۴۲ و حداقل نمره ۲۹ و حداکثر نمره ۷۳ و در مقیاس خودپنداره تحصیلی، ۵۸/۴۷ و حداقل نمره ۳۶ و حداکثر نمره ۷۳ به دست آمده است. در مطالعه حاضر ضریب همبستگی پیروسون بین متغیرهای کمال‌گرایی خودمدار، اهمال‌کاری تحصیلی و خودپنداره‌ی تحصیلی و خرده مقیاس‌های خودپنداره تحصیلی نشان داد، بین متغیرها رابطه‌ی معنا دار در سطح ($p < ۰/۰۱$) وجود دارد. بدین صورت که بین کمال‌گرایی خود

مدار و خودپنداره تحصیلی رابطه‌ی مثبت و بین اهمال‌کاری و خودپنداره‌ی تحصیلی رابطه‌ی منفی وجود داشت. همچنین بین کمال‌گرایی جامعه‌مدار و اهمال‌کاری رابطه‌ی ای یافت نشد ولی بین کمال‌گرایی جامعه‌مدار و خودپنداره‌ی تحصیلی رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری در سطح $(p < 0/01)$ بدست آمد.

از آنجا که کمال‌گرایی جامعه‌مدار نتوانست اهمال‌کاری تحصیلی را پیش‌بینی کند، از تحلیل‌های بعدی برای تعیین نقش واسطه‌ای اهمال‌کاری تحصیلی بین کمال‌گرایی و خودپنداره‌ی تحصیلی کنار گذاشته شد. برای پیش‌بینی خودپنداره‌ی تحصیلی با توجه به کمال‌گرایی خودمدار از رگرسیون ساده استفاده شد، مقدار بتای کمال‌گرایی خودمدار بر روی خودپنداره‌ی تحصیلی مثبت و معنی‌دار بود $(p < 0/001, \beta = 0/46)$. سپس برای پیش‌بینی اهمال‌کاری تحصیلی با توجه به متغیر کمال‌گرایی خودمدار مجدداً از رگرسیون ساده استفاده شد که مقدار بتای منفی و معنی‌دار بود $(p < 0/01, \beta = -0/27)$.

در مرحله سوم جهت کنترل اثر اهمال‌کاری تحصیلی بر خودپنداره‌ی تحصیلی، متغیرهای کمال‌گرایی خودمدار و اهمال‌کاری تحصیلی بطور همزمان وارد معادله رگرسیون چند گانه گردید، مقدار بتای نشان می‌دهد که کمال‌گرایی خودمدار نسبت به اهمال‌کاری تحصیلی پیش‌بینی‌کننده بهتری برای خودپنداره‌ی تحصیلی است جدول شماره ۴ نتایج را نشان می‌دهد. در بررسی نقش واسطه‌گری متغیر اهمال‌کاری تحصیلی برای کمال‌گرایی خودمدار خودپنداره‌ی تحصیلی، از مراحل پیشنهادی بارون و کنی (فلت، هویت، الیور و مک دونالد، ۲۰۰۲) استفاده شد که تحلیل‌ها نشان می‌دهد که در مرحله نخست رگرسیون، کمال‌گرایی خودمدار بر خودپنداره‌ی تحصیلی محاسبه شد که ضریب به دست آمده مثبت و معنی‌دار بود $(p < 0/001, \beta = 0/46)$ و در مرحله دوم رگرسیون اهمال‌کاری به تنهایی بر خودپنداره‌ی تحصیلی محاسبه شد که نتیجه آن منفی و معنی‌دار بود $(p < 0/01, \beta = -0/27)$ و نهایتاً رگرسیون، کمال‌گرایی خودمدار و اهمال‌کاری تحصیلی بر خودپنداره‌ی تحصیلی به صورت هم‌زمان محاسبه شد که ضرایب به دست آمده معنی‌دار بود. بدین ترتیب که بتای کمال‌گرایی خودمدار با خودپنداره‌ی تحصیلی $0/41$ بود که نشان‌دهنده‌ی رابطه‌ی مثبت در سطح $(p < 0/001)$ بود. و بتای اهمال‌کاری تحصیلی با خودپنداره‌ی تحصیلی $-0/16$ بود که نشان‌دهنده‌ی ارتباط منفی در سطح $(p < 0/05)$ بود. طبق روش بارون و کنی و با توجه به مقایسه مقادیر بتا در مرحله اول از $0/46$ به مرحله سوم $0/41$ برای کمال‌گرایی خودمدار تقلیل پیدا کرد، یعنی با ورود متغیر واسطه‌ای به معادله، چون ضریب متغیر برون زاد یا

مستقل به سمت صفر میل کرده واسطه‌گری اهمال کاری تحصیلی احراز می‌شود. دیاگرام نهایی تحلیل مسیر و نتایج را نشان می‌دهد

جدول (۱): ماتریس همبستگی مقیاس‌ها و خرده مقیاس‌های پژوهش (n=۱۸۷)

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	میانگین	انحراف معیار
۱- کمال‌گرایی خودمدار	۱						۵۵	۸/۵۱
۲- کمال‌گرایی جامعه‌مدار	**۰/۳۶	۱					۴۶/۴۴	۵/۷۰
۳- اهمال کاری تحصیلی	**۰/۲۷	-۰/۰۳	۱				۵۲/۴۲	۸/۳۱
۴- خودپنداره‌ی تحصیلی	**۰/۴۵	-۰/۰۰۸	**۰/۲۹	۱			۵۸/۴۷	۵/۸۰
۵- تلاش تحصیلی	**۰/۲۷	-۰/۰۳	**۰/۲۷	**۰/۸۷	۱		۲۷/۷۴	۵/۸۰
۶- اعتماد تحصیلی	**۰/۴۲	-۰/۰۳	**۰/۲۳	**۰/۸۰	**۰/۴۰	۱	۳۰/۷۳	۳/۷۱

جدول (۲) رگرسیون خودپنداره‌ی تحصیلی روی کمال‌گرایی خودمدار (n=۱۸۷)

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	β	Sig.	R	R ²
خودپنداره‌ی تحصیلی	کمال‌گرایی خودمدار	۰/۴۶	۰/۰۰۱	۰/۴۵	۰/۲۱

جدول (۳) رگرسیون اهمال کاری تحصیلی روی کمال‌گرایی خودمدار (n=۱۸۷)

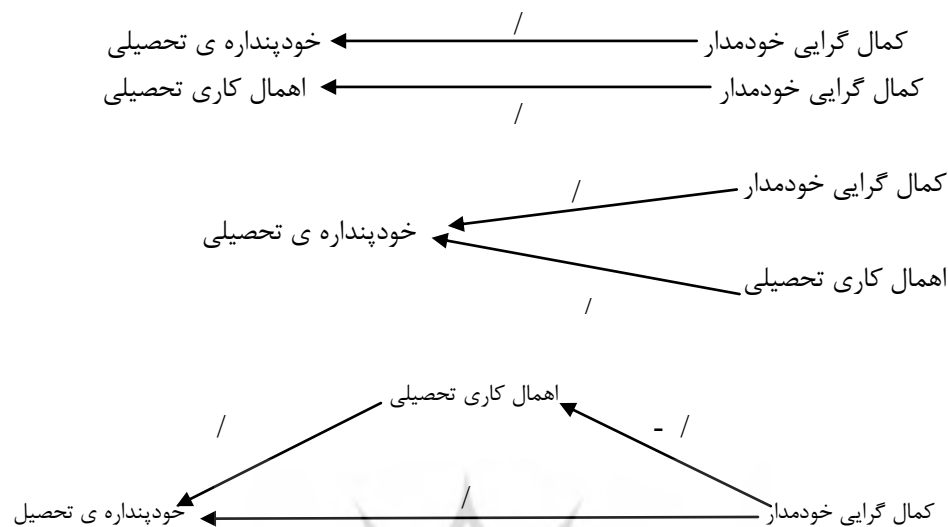
متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	β	Sig.	R	R ²
اهمال کاری تحصیلی	کمال‌گرایی خودمدار	-۰/۲۷	۰/۰۱	۰/۲۷	۰/۰۷

جدول (۴): رگرسیون خودپنداره‌ی تحصیلی روی کمال‌گرایی خودمدار

و اهمال کاری تحصیلی (n=۱۸۷)

متغیر ملاک	متغیر پیش‌بین	β	Sig.	R	R ²
خودپنداره تحصیلی	کمال‌گرایی خودمدار	۰/۴۱	۰/۰۰۱	۰/۴۸	۰/۲۳
	اهمال کاری تحصیلی	-۰/۱۶	۰/۰۵		

دیاگرام نهایی : تحلیل مسیر رگرسیون سلسله مراتبی هم زمان برای آزمون نقش واسطه گری اهمال کاری تحصیلی بین کمال گرایی خودمدار و خودپنداره ی تحصیلی در دانشجویان

برای پاسخگویی به پرسش نخست پژوهش، یافته ها نقش کمال گرایی را بیش از اهمال کاری در پیش بینی خودپنداره ی تحصیلی دانشجویان تأیید نمود. برای پاسخگویی به پرسش دوم پژوهش یعنی نقش واسطه گری اهمال کاری تحصیلی، بین کمال گرایی و خودپنداره ی تحصیلی ، کمال گرایی جامعه مدار بخاطر عدم پیش بینی اهمال کاری تحصیلی از تحلیل های بعدی کنار گذاشته شد. ضرایب به دست آمده از مسیرهای کمال گرایی خودمدار به خودپنداره ی تحصیلی بدون واسطه و با واسطه ی اهمال کاری تحصیلی نشان دادند که کاهش مقدار بتا از مرحله اول به سوم واسطه گری اهمال کاری تحصیلی احراز گردید.

بحث و نتیجه گیری:

یافته های این پژوهش همانند یافته های سایر بررسی های انجام شده در این زمینه نشان دهنده همبستگی منفی و معنی داری بین کمال گرایی خودمدار و اهمال کاری تحصیلی در دانشجویان در سطح ۰/۰۱ است. چنانچه جدول در شماره ۱ نشان داده شده، با افزایش میزان کمال گرایی خودمدار در دانشجویان ، اهمال کاری آنها کاهش می یابد. این یافته، همسو با یافته ها پژوهش های

(بشارت، ۱۳۸۳؛ لی، ۱۹۸۸؛ لیو و وانگ، ۲۰۰۵؛ باسکو، ۱۹۹۸؛ فروست، ۲، مارتین، ۳، لاهارت، ۴ و روزنبلات، ۵، ۱۹۹۰) هم خوانی دارد. در تبیین یافته‌های فرضیه‌ی دوم می‌توان اظهار کرد، اغلب تحقیقات نشان داده‌اند که کمال‌گرایان خودمدار برای دست‌یافتن به اهدافشان به جای اهمال‌کاری متوجه انجام تکلیف می‌شوند (نیومیستر، ۶، ۲۰۰۳). فلت، بلانکستین و مارتین با در نظر گرفتن این مطلب که کمال‌گرایی خودمدار مفهوم انگیزش درونی و گرایش به موقعیت‌های پیشرفت را در خود دارد، پیش‌بینی کرده‌اند که هر رابطه‌ای بین کمال‌گرایی خودمدار و اهمال‌کاری تحصیلی جهت منفی خواهد داشت (فلت، بلانکستین، ۷ و مارتین، ۱۹۹۵). بنابراین با توجه به اینکه کمال‌گرایان خودمدار اهداف از سوی خودشان تعیین می‌شود، باعث ایجاد انگیزه‌ی درونی، برای دستیابی به آن اهداف در آنها می‌شود. عامل دیگر شاید تلاش برای اجتناب از شکست در راه رسیدن به آن اهداف باشد. این عوامل ممکن است باعث کاهش اهمال‌کاری در آنها شود. همچنین نتایج جدول شماره ۱ نشان‌دهنده‌ی عدم رابطه‌ی کمال‌گرایی جامعه‌مدار و اهمال‌کاری تحصیلی می‌باشد. البته این یافته با یافته‌های حاصل از پژوهش‌های گذشته هم خوانی ندارد. یافته‌های پژوهش‌های گذشته نشان‌دهنده‌ی ارتباط مثبت بین کمال‌گرایی جامعه‌مدار و اهمال‌کاری تحصیلی می‌باشد (سادلر و بولی، ۸، ۱۹۹۹؛ دیکسون و همکاران، ۲۰۰۴). وقتی اهداف از سوی والدین و اطرافیان برای فرد تعیین می‌شوند، این فرد از انگیزه‌ی کافی برای دستیابی به این اهداف برخوردار نیست، این امر شاید باعث ایجاد روند اهمال‌کاری در کمال‌گرایان جامعه‌مدار شود. یکی از دلایل احتمالی عدم رابطه‌ی کمال‌گرایی جامعه‌مدار و اهمال‌کاری تحصیلی در تحقیق حاضر، زمان نمونه‌گیری می‌باشد. با توجه به اینکه در تحقیق حاضر نمونه‌گیری در ایام امتحانات صورت گرفته است، امکان دارد کمال‌گرایی در دانشجویان دچار تغییرات

-
- 1- Busko
 - 2-Frost
 - 3- Martin
 - 4- Lahart
 - 5- Rosenblate
 - 6- Neumeister
 - 7- Blankstein
 - 8- Sadler & Buley

شود. نمره‌ی قبولی گرفتن در امتحانات هدف اصلی هر دانشجو در ایام امتحانات می‌باشد، این هدف، از طرف خود دانشجو تعیین می‌شود. در ایام امتحانات ممکن است که بیشتر کمال‌گرایی روی خود، و روی نمره گرفتن در امتحانات متمرکز شود. از این رو احتمال دارد در ایام امتحانات، بیشتر تمرکز روی کمال‌گرایی خودمدار باشد. شاید این عامل باعث عدم رابطه بین کمال‌گرایی جامعه مدار و اهمال‌کاری تحصیلی باشد.

همان‌طور که در جدول شماره ۱ مشاهده می‌شود، بین اهمال‌کاری تحصیلی و خودپنداره‌ی تحصیلی رابطه منفی در سطح (۰/۰۱) وجود دارد. یعنی با بالا رفتن میزان اهمال‌کاری خودپنداره‌ی تحصیلی پایین می‌آید. این یافته‌ها با نتایج حاصل از پژوهش‌های (فراری و همکاران، ۱۹۹۵؛ آشی و رایس، ۲۰۰۲) همسو می‌باشد. در تبیین این یافته می‌توان اظهار کرد که، دانشجویانی که دست به اهمال‌کاری می‌زنند از خودپنداره‌ی تحصیلی ضعیفی برخوردارند. خودپنداره‌ی پایین در این افراد باعث می‌شود نسبت به آینده دچار تردید شوند، و به استراژی‌های مربوط به اجتناب و فرار از مشکلات متوسل شوند (پارک، ۱۹۹۸). از پژوهش‌ها چنین استنباط می‌شود که افراد اهمال‌کار ارزش شخصی خود را وابسته به میزان پیشرفتی که به دست می‌آورند می‌دانند. لذا وقتی در انجام تکلیفی شکست بخورند، آن را معادل از دست دادن ارزش شخصی می‌دانند. بنابراین حس عزت نفس و خودارزشمندی خود را از دست می‌دهند. چون در خانواده‌های آنان ارزش هر فرد وابسته به میزان موفقیت یا پیشرفت اش تلقی می‌گردد، بنابراین افراد اهمال‌کار انجام امور را به تاخیر می‌اندازند تا حس ارزشمندی و عزت نفس خود را حفظ کنند (فراری و همکاران، ۱۹۹۵). می‌توان گفت اهمال‌کاری بیشتر ناشی از عدم انگیزه کافی برای انجام فعالیت‌ها می‌باشد. هر چه انگیزه برای رسیدن به اهداف در افراد کمتر باشد، اهمال‌کاری آنها افزایش پیدا می‌کند. شاید این امر سبب تشکیل یک خودپنداره‌ی پایین در این افراد شود.

نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه در جدول شماره ۴ نشان داد، که کمال‌گرایی خودمدار و اهمال‌کاری تحصیلی می‌توانند خودپنداره‌ی تحصیلی دانشجویان را پیش‌بینی کنند اما کمال‌گرایی خودمدار پیش‌بینی‌کننده بهتری برای خودپنداره‌ی تحصیلی بود. البته در پژوهش‌های دیگر به طور مستقیم به این سوال نپرداخته اند لیکن می‌توان گفت انگیزه درونی بالا در کمال‌گرایان خودمدار جهت رسیدن به استاندارد‌های بالا باعث ایجاد خودپنداره‌ی بالا در این افراد می‌شود، از این رو می‌تواند پیش‌بینی‌کننده‌ی بهتری نسبت به اهمال‌کاری برای خودپنداره‌ی تحصیلی باشد.

نتایج تحلیل رگرسیون سلسله‌مراتبی هم‌زمان به روش بارون و کنی در نمودار نهایی نشان داد که متغیر اهمال‌کاری تحصیلی احتمالاً می‌تواند متغیر واسطه‌ای بین کمال‌گرایی خودمدار و

خودپنداره‌ی تحصیلی در دانشجویان در نظر گرفته شود. در تبیین این یافته می‌توان گفت کمال‌گرایی خودمدار ماهیتی مثبت و سازگارانه دارد که باعث افزایش انگیزه‌ی درونی جهت رسیدن به اهداف تعیین شده از سوی خود شخص می‌باشد. این امر موجب کاهش اهمال‌کاری در افراد می‌شود (فلت و همکاران، ۱۹۹۵؛ هام‌چک^۱، ۱۹۷۸؛ استامپ و پارکر^۲، ۲۰۰۰). اهمال‌کاری مستلزم تاخیر در تصمیم‌گیری است. اهمال‌کاری مزمن در تصمیم‌گیری باعث اهمال‌کاری مزمن در انجام وظایف می‌شود. زیرا افراد اهمال‌کار نمی‌توانند تصمیم بگیرند که چه فعالیت‌هایی را در چه زمانی و بر اساس اولویت بندی باید انجام دهد (بسویک^۳، رات بلوم^۴ و مان^۵، ۱۹۹۸). از طرفی طرفی دیگر اهمال‌کاری به طور مشخص مربوط به خودپنداره‌ی فرد با موضوعات مربوط به انجام تکلیف می‌باشد (فراری و همکاران، ۲۰۰۵). در بررسی‌های اخیر اهمال‌کاری به خودپنداره‌ی پایین، عزت‌نفس پایین و خودکارآمدی پایین مربوط می‌شود (ون^۶، ۲۰۰۴).

همان‌طور که در تبیین فرضیه‌ی سوم گفته شد؛ هنگامی که اهمال‌کاری تحصیلی کاهش پیدا کند، افراد برای رسیدن به اهداف فرصت‌های بیشتری را به دست می‌آورند و برای خود برنامه‌ریزی مناسب‌تری انجام می‌دهند. و با مدیریت زمان مناسب از فرصت‌های بیشتری برای انجام فعالیت‌ها بهره‌مندی می‌برند. این امر امکان دارد باعث ایجاد یک رابطه‌ی دو سویه بین اهمال‌کاری تحصیلی و خودپنداره‌ی تحصیلی شود. بدین صورت که ابتدا کاهش اهمال‌کاری تحصیلی باعث ایجاد خودپنداره‌ی تحصیلی بالا در دانشجویان می‌شود و از سوی دیگر با بالا رفتن خودپنداره‌ی تحصیلی، اهمال‌کاری تحصیلی کاهش پیدا می‌کند. در نتیجه در پاسخ به فرضیه‌ی اصلی پژوهش می‌توان گفت؛ هرچه کمال‌گرایی خودمدار در دانشجویان بالاتر باشد، اهمال‌کاری تحصیلی در آنها کاهش پیدا می‌کند و اهمال‌کاری تحصیلی پایین در دانشجویان باعث تشکیل خودپنداره‌ی تحصیلی بالا در آنها می‌شود.

1- Hamachek

2- Stupmf & Parker

3- Beswick

4- Rothblum

5- Mann

6- Van

به طور کلی می‌توان نتیجه گرفت، با توجه به این که خودپنداره‌ی تحصیلی یکی از عوامل مهم در پیشرفت تحصیلی می‌باشد، عدم وجود خودپنداره‌ی بالا در دانشجویان می‌تواند باعث بروز مشکلات و بحران‌هایی از قبیل عدم علاقه نسبت به فعالیت‌های آموزشی، عزت‌نفس پایین، خودکارآمدی پایین در امر تحصیل و ناسازگاری‌های دیگر شود. در این خصوص مسوولان آموزشی می‌توانند با مد نظر قرار دادن این موضوع به ایجاد راهکارهایی از قبیل امکانات آموزشی مناسب، مشاوره مناسب و آموزش‌های مناسب بپردازند و از این طریق به دانشجویان و دانش‌آموزان کمک نمایند.

منابع

- الیس، آلبرت؛ جیمز، ویلیام، (۱۳۸۲). روانشناسی اهمال‌کاری غلبه بر تعلل ورزیدن، ترجمه محمد علی فرجاد، تهران: انتشارات رشد.
- بشارت، محمد علی، (۱۳۸۳). رابطه کمال‌گرایی و مشکلات بین شخصی، دو ماهنامه علمی - پژوهشی دانشگاه شاهد، سال ۱۱، شماره ۷.
- پرکی ویلیام دبلیو، (۲۰۰۱). خودپنداره و موفقیت تحصیلی. میرکمالی محمد (۱۳۷۸)، مترجم، تهران: انتشارات سیطرون، شماره ۷۸.
- حسینی دولت آبادی، فاطمه، (۱۳۸۶). نقش خودپنداره در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان با تکیه بر وظایف معلمان. مجله پیوند (انجمن اولیا و مربیان ایران)، شماره ۳۴۰.
- سعادت‌مند، زهره، (۱۳۸۱). مقایسه تاثیر روش حل مساله در درس اجتماعی و ریاضی بر میزان پیشرفت تحصیلی و نگرش‌های آموزشی. مجله دانش و پژوهش در علوم تربیتی، شماره ۲، ۶۳-۳۷.
- کیامنش، علیرضا؛ پوراصغر، نصیبه، (۱۳۸۴). نقش خودپنداره‌ی ریاضی، انگیزش یادگیری ریاضی، عملکرد قبلی ریاضی و جنسیت در پیشرفت ریاضی. مجله علوم تربیتی و روانشناسی، شماره ۲، ص: ۹۴-۷۷.
- مهرابی زاده هنرمند، مهناز؛ علامه، عاطفه؛ شهنی بیلاق، منیجه، (۱۳۸۴). رابطه حرمت خود، اضطراب اجتماعی، کمال‌گرایی و تعلل با عملکرد تحصیلی و اضطراب امتحان. مجله روانشناسی، شماره ۳، ۱۱-۳.
- Ashby, J. S. & Ricek, G. (2002) perfectionism, dysfunctional attitudes and self-esteem. *Jornal counsoling and Development of*, 57, 326-334.
- Baron, R. M., & Kenny. D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 51, 1173-1182.
- Beswick, G., Rothblum, E. D., & Mann, L. (1988). Psychological antecedents of student procrastination. *Australian Psychologist*, 23, 207-217.
- Busko, D. A. (1998). Causes and consequences of perfectionism and procrastination: A structural equation model. Unpublished master's thesis, *University of Guelph, Canada*.
- Byrne, B. M. (1984). The general academic self-concept nomological network: A review of construct validation research. 54, 427-456.
- Ferrari, J. R., Johnson, J. L., & McCown, W. G. (1995). Procrastination and task avoidance: *Theory, research, and treatment*. New York: Plenum Press.

- Ferrari, J. R., O Callaghan, J., and Newbegin, I. (2005). Prevalence of procrastination in the United States, United Kingdom, and Australia: Arousal and avoidance delays among adults. *North American Journal of Psychology*, 7, 1° 6.
- Flett, G. L., Hewitt, P. L. (2002). Perfectionism and maladjustment: An overview of theoretical, definitional, and treatment issues. In P.L. Hewitt & G.L. Flett (Eds.), *Perfectionism: Theory, research, and treatment* (pp. 5-31). *Washington, DC: American Psychological Association.*
- Frost, R. O., & Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449-468.
- Hamachek, D. E. (1978). Psychodynamics of normal and neurotic perfectionism. *Psychology*, 15(1), 27-33.
- Hewitt, P.L. & Flett, G.L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: conceptualization, assessment and association with psychopathology. *Journal of personality and social psychology*, 60, 456- 470.
- Lay, C. H. (1988). The relationship of procrastination and optimism to judgments of time to complete an essay and anticipation of setbacks. *Journal of Social Behavior and Personality*, 3, 201° 214.
- Liu, W. C. and C. K. J. Wang (2005), Academic Self-Concept: A Cross-Sectional Study of Grade and Gender Differences in a Singapore Secondary School, *Asia Pacific Education Review*, 6(1), 20-27.
- Marsh, H.W., & Yeung, A.S. (1997). Causal effects of academic self-concept on academic achievement structural equation models of longitudinal data. *Journal of educational psychology*, 89, 41- 54.
- Neumeister, R., Risti, L., Speirs, R., Roeper, R. (2003). Perfectionism in Gifted college students: family influences and implications for Achievement Academic. *search premier*, VOL, 26, Issue 1.
- Park, J., & Kwon, J. (1998). The effect of perfectionism and ego-threat of task on academic procrastination. *Paper presented at the conference of Korean Psychological Association*, pp.
- Rice, K. G., Ashby, J. S., & Slany, R. B. (1998). Self-esteem as a mediator between perfectionism and depression: a structural equation analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 45, 304-314.
- Saddler, C. D., & Buley, J. (1999). Predictors of academic procrastination in college students. *Psychological Reports*, 84, 686-688.
- Stumpf, H., & Parker, W. D. (2000). A hierarchical structural analysis of perfectionism and its relation to other personality characteristics. *Personality and Individual Differences*, 28, 837-852.
- Van Eerde, W. (2004). A meta-analytically derived nomological network of procrastination. *Personality and Individual Differences*, 35, 1401° 1418.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی